

Тернопільська обласна рада
Управління освіти і науки Тернопільської
облдержадміністрації
Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна
академія ім. Тараса Шевченка

Кафедра методики викладання мистецьких
дисциплін

Проректор з навчальної роботи

М. В. Боднар

«30» серпня 2018 року

Методичні рекомендації до написання курсових робіт

рівень вищої освіти – перший (бакалаврський)
галузь 01 Освіта/Педагогіка
спеціальність 014 Середня освіта (Образотворче мистецтво)
освітньо-професійна програма Середня освіта (Образотворче
мистецтво)

Кременець, 2018

Методичні рекомендації до написання курсових робіт для студентів, які навчаються за спеціальністю 014 Середня освіта (Образотворче мистецтво). Кременець, «29» серпня 2018 року – 39 с.

Розробники: *Дем'янчук О. Н.* – доктор педагогічних наук, професор кафедри методики викладання мистецьких дисциплін Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка.

Сименький Д. В. – старший викладач кафедри методики викладання мистецьких дисциплін Кременецької обласної гуманітарно-педагогічної академії ім. Тараса Шевченка.

Онищук І. А. – кандидат педагогічних наук, доцент кафедри теорії та методики дошкільної та початкової освіти.

Робоча програма затверджена на засіданні кафедри методики викладання мистецьких дисциплін
Протокол № 1 від “29” серпня 2018 року

Завідувач кафедрою методики викладання мистецьких дисциплін
“29” серпня 2018 року

О. Н. Дем'янчук

ЗМІСТ

1. Мета та завдання курсової роботи	4
2. Вимоги до написання курсових робіт	8
3. Правила оформлення курсової роботи	14
4. Мова і стиль наукової роботи	17
ДОДАТКИ	18
Рекомендована література	32

1. Мета та завдання курсової роботи

Курсова робота є обов'язковою складовою частиною процесу науково-методичної й професійної підготовки студента. Це форма самостійної творчої роботи студента. Курсова робота перевіряє не лише теоретичну і практичну підготовку майбутнього фахівця, але і його вміння працювати з літературою, досліджувати, аналізувати, систематизувати, узагальнювати педагогічний та науковий досвід, вести науково-педагогічні дослідження під керівництвом викладача. Підготовка цих робіт дає можливість студентам: систематизувати здобуті теоретичні знання, перевіряти їх якість, науково і креативно мислити, розвивати пізнавальну активність, аналізувати та порівнювати різні підходи щодо розв'язання певної педагогічної проблеми.

Наукова робота виявляє здатність студента до самостійного осмислення проблеми; формує початкові вміння вести науковий експеримент, чітко й логічно викладати свою думку; перевіряє рівень володіння сучасними методами навчання, здатність застосовувати здобуті теоретичні знання на практиці, а також уміння формулювати висновки, рекомендації, оформляти результати.

Тема курсової роботи повинна бути актуальна, відповідати сучасному стану і перспективам розвитку образотворчого, декоративно-прикладного мистецтва та історії мистецтва, направлена на подальше удосконалення народної освіти. Курсова робота повинна показати уміння студента науково обґрунтовувати вибір теми, її теоретичну та практичну важливість у навчальному творчому процесі.

Мета курсової роботи – поглиблене осмислення професійних проблем і розробка рішень з методики викладання образотворчого мистецтва.

Завдання роботи охоплюють різні напрями підготовки:

- за фаховим (художнім) спрямуванням: виявлення володіння засобами і прийомами створення на площині або в об'ємі живописних або предметних форм у відповідних техніках і кольоровій гармонії;

- за фаховим (педагогічним) спрямуванням: виявлення володіння загальними та спеціальними методами викладання образотворчих дисциплін з урахуванням історичного досвіду та сучасних тенденцій розвитку мистецької педагогіки;

- за науково-дослідним спрямуванням: демонстрування здатності до поглибленого вивчення теоретичних і методичних моделей, пошуку шляхів їх адаптації до умов навчально-виховного процесу та творчої діяльності.

Компетенції

Загальні компетенції

Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

Знання предметної галузі та розуміння професії.

Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях.

Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Здатність до продуктивного (абстрактного, образного, дискурсивного, креативного) мислення.

Здатність використання навичок інформаційних та комунікаційних технологій.

Здатність проведення досліджень на відповідному рівні.

Спеціальні компетенції

Здатність вільно володіти всім арсеналом засобів образотворчого мистецтва: рисунком, кольором, пластикою, композицією, технікою. Здатність розвивати творчу уяву, образне мислення і художній смак.

Здатність розуміння основних тенденцій теорії, історії мистецтва, змісту основних категорій, до практичного застосування теоретичних знань в навчально-освітньому процесі; здатність аналізувати художні твори, використовувати спеціальну термінологію.

Здатність використання сучасного програмного забезпечення в навчально-виховному процесі, здатність до креативного образного мислення, генерування нових оригінальних ідей для досягнення творчих цілей.

Результати навчання

Визначати рівень особистісного і професійного розвитку, моделювати траєкторію особистісного самовдосконалення, виявляти здатність до самоорганізації професійної діяльності, застосовувати ідеї та концепції для розв'язання конкретних практичних задач.

Уміти обробляти дані з використанням інформаційних та комунікаційних технологій, застосовувати набуті знання для виконання практичних завдань. Використовувати бібліотеки, інформаційні бази даних, Інтернет ресурси для пошуку і аналізу необхідної інформації

Розрізняти стилістичні особливості мистецьких напрямків; давати чітку, логічно побудовану відповідь; висловлювати власну думку, робити висновки. Аналізувати художні твори, явища, опрацьовувати додаткові літературні джерела, застосовувати спеціальну термінологію. Практично застосовувати теоретичні знання в навчально-освітньому процесі.

Розуміти та відтворювати теоретичні та методичні основи навчання образотворчого мистецтва. Розуміти специфіку предмету у всіх видах навчальної діяльності. Застосовувати отримані знання при вирішенні педагогічних, творчих, навчально-виховних завдань з урахуванням вікових та індивідуальних особливостей

учнів.

2. Вимоги до написання курсових робіт

Складовими частинами курсової роботи є:

- титульний аркуш;
- зміст;
- перелік умовних скорочень (за необхідності);
- вступ;
- розділи основної частини;
- висновки;
- список використаної літератури;
- додатки (за необхідності);
- ілюстрації.

До оформлення кожного із зазначених складових елементів дослідження висуваються певні вимоги.

Приклад оформлення **титульного аркуша** подано у Додатку 1.

У **змісті** зазначаються найменування та номери початкових сторінок усіх складових частин роботи – перелік умовних скорочень, вступ, розділи і підрозділи основної частини, висновки і т.д. Такі структурні частини, як зміст, перелік умовних скорочень, вступ, висновки, список використаних джерел не мають порядкового номера у змісті і в самому тексті. Номер розділу ставлять після слова «Розділ», після номера крапку не ставлять, у самому тексті роботи заголовок розділу друкують з нового рядка. Підрозділи друкують у межах кожного розділу. Номер підрозділу складається з номера розділу і порядкового номера підрозділу, між якими ставлять крапку. В кінці номера підрозділу повинна стояти крапка, наприклад: «2.2.» (другий підрозділ другого розділу). У тому ж рядку зазначається заголовок підрозділу. За тим самим принципом нумерують пункти у межах кожного підрозділу: «2.2.3.» (третій пункт другого підрозділу другого розділу). У тому ж рядку зазначається заголовок пункту. Нумерація ведеться арабськими

цифрами. Зразок оформлення сторінки «ЗМІСТ» додається (див. Додаток 2).

Перелік умовних скорочень подається окремою сторінкою, якщо у роботі вжито спеціальні позначки або маловідомі скорочення. Перелік умовних скорочень друкують двома колонками: ліворуч за абеткою символ чи скорочення (спочатку кириличні, потім – латинкою), праворуч – їх детальне розшифрування (див. Додаток 3). Якщо окремі позначки чи скорочення повторюються менше, ніж тричі, у перелік їх не вносять, а розшифрування подають у тексті при першому згадуванні.

Вступ має особливо велике значення, оскільки саме тут студент окреслює обрані ним шляхи наукових пошуків, доводить актуальність роботи та обґрунтовує обрану методiku дослідження, ставить дослідження у певні хронологічні та територіальні рамки, формулює мету і завдання роботи.

Обов'язкові елементи вступу (у тексті їх назви виділяються жирним шрифтом, рубрикуються окремими абзацами):

Актуальність обраної теми – у цій частині вступу висвітлюють сутність проблеми, показують межу між знанням і незнанням з предмета дослідження. Для цього подають короткий огляд літератури, який має приводити до логічного висновку, що тема не розкрита, або розкрита частково, лише в одному аспекті. Такий огляд повинен засвідчити ознайомленість студента зі спеціальною літературою, вміння синтезувати джерела, критично розглядати, виділяти суттєве, оцінювати зроблене попередніми дослідниками. Матеріал повинен бути систематизований у певній послідовності (не обов'язково хронологічній). Потрібно не описувати книги загалом, а дослідження у них обраної тематики. Аналізувати слід і видання, які побічно стосуються тематики дослідження. Не можна робити поспішних заяв, що саме авторіві

належить першість у дослідженні теми, це можна зробити лише після ретельного і всебічного вивчення літературних джерел і консультацій з фахівцями.

Мета дослідження і поставлені завдання. Визначення мети є одним із найважливіших завдань вступу, оскільки треба в одному-двох реченнях сформулювати провідну ціль усієї праці, тому слід вказати конкретні завдання, які студент ставить перед собою для досягнення цієї мети. Завдання формулюються як перерахунок (вивчити..., описати..., встановити..., виявити..., довести..., систематизувати...). Не можна зазначати завдання за допомогою дієслівних іменників («вивчення», «дослідження» і т.д.), оскільки ми вказуємо таким чином на засіб досягнення мети, а не на саму мету. Вирішення поставлених завдань становить зміст розділів наукової роботи, мета і поставлені завдання повинні логічно впливати з формулювання теми дослідження. До кожного з поставлених завдань слід буде написати результати його виконання при формулюванні висновків.

Приклад формулювання мети і завдань для теми «Іконографія космосу в європейському християнському мистецтві»:

Мета роботи – простежити причини і характер змін іконографії космосу в європейському образотворчому мистецтві до XVIII ст.

Для досягнення мети було поставлено наступні **завдання:**

- встановити міру відповідності художнього образу космосу його трактуванням в античній астрономії і філософії;

- показати суть зміни уявлень про космос у ранньохристиянському мистецтві:

- окреслити хронологічні межі побутування усталеного образу космосу у християнській іконографії;

- виявити взаємозв'язки іконографії космосу з

наукою в добу Ренесансу і бароко;

– порівняти іконографію космосу в західній і східній традиціях;

– виявити причини зменшення кількості зображень космосу в європейському мистецтві XVII – XVIII ст. (Ціхонь К.Р. Іконографія космосу в європейському християнському мистецтві (від античності до бароко). Автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. мист-ва. Львів: Сплат, 2000. С. 1).

Об'єкт і предмет дослідження. Об'єкт – це процес або явище, що створює проблемну ситуацію і обрані для вивчення. В об'єкті обирається частина, яка є предметом дослідження, на неї спрямовується увага дослідника. Саме предмет дослідження визначає тему роботи. Щоб правильно визначити об'єкт і предмет дослідження, не плутаючи їх між собою, слід пам'ятати – об'єкт дослідження і предмет дослідження співвідносяться як загальне і часткове.

Наведемо приклад визначення об'єкта і предмета дослідження: **Об'єктом дослідження** є художні твори, виконані у різних техніках і жанрах, які піднімали в європейському образотворчому мистецтві космографічну тематику.

Предметом дослідження стали процеси становлення і розвитку космологічних тем і образів у європейському християнському мистецтві від раннього християнства до XVIII ст. (Ціхонь К.Р. Іконографія космосу в європейському християнському мистецтві (від античності до бароко). Автореф. дис. на здоб. наук. ступ. канд. мист-ва. Львів: Сплат, 2000. С. 2).

Основа для написання роботи – художні твори, архівні матеріали, рукописи, статті й монографії на тему дослідження, листування та ін., тобто, усе, що стало в пригоді у процесі написання наукової роботи, на чому вона побудована.

Вступ має завершуватися реченням з інформацією про обсяг і структуру роботи. Наприклад: Робота складається зі вступу, двох розділів, основної частини, висновків, списку використаних джерел та блоку ілюстрацій. Основний текст викладено на 34 сторінках і доповнено 22 ілюстраціями.

ОСНОВНА ЧАСТИНА

Перший розділ курсової роботи – огляд події, явища за темою дослідження в історико-мистецтвознавчій ретроспективі. Розглядають події, явища у їх хронологічній послідовності, з моменту започаткування до подальшого розвитку. Тут проводять аналогії явищами на інших географічних територіях, їх аналізують, виокремлюють спільні та відмінні риси.

У **другому розділі** основної частини розглядаються методика і техніка дослідження, узагальнюються результати, викладаються результати власних досліджень з висвітленням того нового, що студент вносить у розробку поставлених завдань. Зміст розділів повинен точно відповідати темі роботи і повністю її розкривати. У розділах треба стисло, логічно й аргументовано викладати матеріал згідно з вимогами до наукових праць. Усі несуттєві для розв'язання наукових завдань матеріали виносяться у додатки. Кожен розділ повинен містити коротку суть на початку, закінчуватися має короткими висновками (щоб не перевантажувати загальні висновки зайвими подробицями). Кожен розділ починається з нової сторінки.

ВИСНОВКИ – закінчення наукової роботи, зумовлене логікою проведеного дослідження, синтез наукової інформації основної частини. Виклад послідовний, логічно співвіднесений з метою і конкретними завданнями, поставленими у вступі. Саме висновки виносяться на обговорення під час захисту курсової роботи. У висновках не допускаються цитування і посилання на джерела. Обсяг висновків для курсової роботи 1,5-2

сторінки.

Список використаної літератури

Перелік видань подають в алфавітному порядку. Включаються не лише цитовані видання, але й усі використані. Слід посилатися на останні видання, а також науково-популярні книги і газети. При оформленні списку використаних джерел слід дотримуватися певних правил бібліографічного опису видань – для оформлення монографій, навчальних посібників, статей з періодики, збірників наукових праць, енциклопедій та архівних матеріалів існують спеціальні форми бібліографічного опису (зразок бібліографічного опису використаних джерел подано у Додатку 4).

Кількість джерел у списку курсової роботи має становити близько 30 - 40 позицій.

ДОДАТКИ – окрема частина додаткових ілюстрацій, розробок конспектів уроків, таблиць та ін. У додатках ілюстрації позначають словом «Рис.» і нумерують послідовно в межах розділу, за винятком ілюстрацій, поданих у додатках. Номер ілюстрації повинен складатися з номера розділу і порядкового номера ілюстрації, між якими ставиться крапка. Наприклад: Рис. 1.2. (другий рисунок першого розділу). Назви ілюстрацій розміщують після їхніх номерів. Кожна ілюстрація має відповідати тексту, а текст – ілюстрації. Номер ілюстрації, її назва і пояснювальні підписи розміщують послідовно під ілюстрацією.

Таблиці нумерують послідовно (за винятком таблиць, поданих у додатках) в межах розділу. В правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці розміщують напис «Таблиця» із зазначенням її номера. Номер таблиці повинен складатися з номера розділу і порядкового номера таблиці, між якими ставиться крапка, наприклад: «Таблиця 1.2.» (друга таблиця першого розділу).

3. Правила оформлення курсової роботи

Робота подається до захисту у вигляді рукопису (комп'ютерний друк) у твердому переплетенні. Текст друкують на одній стороні аркуша білого паперу формату А4 (297 x 210 мм) через 1,5 міжрядкових інтервали до 30 рядків на сторінці. Висота шрифту – 14.

Обсяг курсової роботи становить **30-40** сторінок основної частини тексту (вступ, розділи, висновки).

Текст необхідно друкувати, залишаючи поля таких розмірів:

- ліве - 25 мм
- праве - 10 мм
- нижнє - 20 мм
- верхнє - 20 мм

Заголовки структурних частин роботи – **ЗМІСТ, ВСТУП, назви основних розділів, ВИСНОВКИ, СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ, ДОДАТКИ, ІЛЮСТРАЦІЇ** друкують великими літерами симетрично до тексту.

Відстань між заголовками і текстом не повинна перевищувати двох рядків. Кожну структурну частину роботи потрібно починати з нової сторінки.

Нумерацію сторінок подають арабськими цифрами (без крапки чи будь-яких інших розділових знаків) у правому верхньому куті аркуша. Титульний аркуш та зміст не нумеруються, хоча вони є фактично першою та другою сторінками роботи і враховуються при її наскрізній нумерації.

Правила оформлення цитат і посилань

Цитати – це підтвердження власних аргументів посиланням на авторитетне джерело або критичний аналіз надрукованого іншим автором. Наукова етика вимагає точно відтворювати цитований текст, не спотворюючи змісту, закладеного автором.

Загальні вимоги до цитування:

1. Текст цитати починається і закінчується лапками і наводиться у граматичній формі, в якій він поданий у цитованому джерелі, зі збереженням особливостей авторського написання. Наприклад: Л.Левчук стверджує, що «сюрреалізм – це своєрідна художня ілюстрація психоаналізу» [..., с. ..].

2. Цитування повинно бути повним, без довільного скорочення авторського тексту і без перекручень думок автора. Пропуск повинен позначатися трьома крапками. Якщо перед пропущеним текстом чи після нього стояв розділовий знак, то він не зберігається. Наприклад: На думку Ю.М.Антоняна, «...міфологія є ефективним способом пізнання людини...оскільки міфологічні категорії і поняття є не що інше, як проєкції розуму і душі людини» [..., с. ..].

3. Кожна цитата обов'язково супроводжується посиланням на джерело.

4. При непрямому цитуванні (переказ, виклад думок інших авторів своїми словами) слід бути максимально точним у викладі думок автора, коректним щодо оцінювання результатів його дослідження, робити відповідні посилання на джерело. Наприклад: Митцеві, на думку Бергсона, не потрібно спілкуватися зі світом або вивчати його, адже він виступає творцем цього світу [..., с. ..].

5. Цитування повинно бути ні надмірним, ні недостатнім, бо й те й інше знижує рівень наукової праці: надмірне цитування створює враження компілятивності праці, а недостатнє – знижує наукову цінність викладеного матеріалу.

6. Якщо автор хоче виявити своє ставлення до окремих слів чи думок цитованого, то після них у круглих дужках ставлять знак оклику чи знак запитання. Наприклад: Гарольд Блум стверджує, що «Фрейд, по суті, – це прозаїчний (нецікавий) Шекспір (!). Фрейдівське

бачення людської психології виходить з його прочитання шекспірівських п'єс» [..., с. ..].

7. Якщо автор роботи, наводячи цитату, виділяє в ній деякі слова, робиться спеціальне застереження: (курсив наш. – І.К.), (підкреслено мною. – І.К.), (розрядка наша. – І.К.), (виділення автора. – І.К.). Наприклад: М. Мамардашвілі стверджує, що наша психіка – найтемніша й руйнівна сила людини. Як зазначає науковець, «незбагненне, чому ця **худібка на двох ногах** (виділення наше. – І.К.) продовжує все ж радіти життю» [..., с. ..].

Посилання на джерело оформляється у квадратних дужках двома цифрами, де перша – номер джерела зі списку використаної літератури, а друга – сторінка, на якій було взято цитату. Якщо цитата у джерелі розміщена на стику двох сторінок (починається на одній, а закінчується на іншій), треба зазначати обидві сторінки: [15, с. 123-124], де 15 – номер джерела зі списку використаної літератури, а с. 123-124 – сторінки, на яких розміщена цитата. Якщо автор аналізує певні тенденції у трактуванні явища, не подаючи цитат, можна лише вказувати на номер джерела зі списку літератури, наприклад: ...у працях В.Власова [8-10], В.Овсійчука [36-38], А.Рубіна [54].

4. Мова і стиль наукової роботи

Загальні відомості про науковий стиль

Наукова проза в основному складається з ланцюга роздумів і доказів. У науковій роботі у стрункій системі логічних суджень, що перебувають у причинно-наслідкових зв'язках, розкривається загальне, а не одиничне, закономірне і типове. Об'єктивність як стильова риса наукової мови виходить із специфіки наукового пізнання, яке встановлює об'єктивну наукову істину. Звідси безособовість мовного вираження, відсутність суб'єктивності в наукових текстах,

намагання зосередити основну увагу на предметі дослідження.

За способом викладу матеріалу в науковій праці розрізняють такі типи текстів:

1. Повідомлення, послідовність викладу яких диктується ходом процесу мислення (що відповідає логічному типу мовлення судженню).

2. Повідомлення, хід викладу яких визначається структурою зображуваного об'єкта (що відповідає логічному типу мовлення – опису).

3. Повідомлення, де матеріал викладається у логічній послідовності, в якій проводилося дослідження (що відповідає логічному типу мовлення – розповіді).

Додатки. Додаток 1. Зразок оформлення титульної сторінки

Кременецька обласна гуманітарно-педагогічна академія ім. Тараса Шевченка

Кафедра методики викладання мистецьких дисциплін

КУРСОВА РОБОТА

Виховання естетичного відношення до дійсності засобами творів мистецтва на уроках образотворчого мистецтва

Студента (ки) 3 курсу 31-Р групи
Рачковського Сергія Анатолійовича
 Керівник: старший викладач,
 заслужений художник України
Удін Євген Тимофійович

Національна шкала _____
 Кількість балів: ___ Оцінка: ECTS ___

Члени комісії

 (підпис) (прізвище та ініціали)

 (підпис) (прізвище та ініціали)

 (підпис) (прізвище та ініціали)

м. Кременець 2018 р.

Додаток 2. Зразок оформлення сторінки курсової роботи
ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. Естетичне ставлення до дійсності та художня діяльність людини	7
1.1. Значення естетичного виховання на уроках образотворчого мистецтва та його особливості	7
1.2. Образотворче мистецтво як основний чинник розвитку естетичного ставлення до дійсності	13
РОЗДІЛ 2. Методика формування естетичного відношення до дійсності засобами образотворчого мистецтва	19
2.1. Вплив на естетичну сферу особистості учнів засобами мистецьких творів	19
2.2. Розвиток естетичних почуттів в процесі творчої діяльності школярів	22
ВИСНОВКИ	27
СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ	30
ДОДАТКИ	33
ІЛЮСТРАЦІЇ	

Додаток 3. Зразок переліку умовних скорочень

Перелік умовних скорочень

АЙУМ – Асоціація незалежних українських мистців
ВХУТЕМАС – Вищі художньо-технічні майстерні
ГДУМ – Гурток діячів українського мистецтва
ІМФЕ – Інститут мистецтвознавства, фольклору та етнографії ім. М. Рильського
ЛАМ – Львівська академія мистецтв
МУЖСА – Московське училище живопису, скульптури й архітектури
МУР – мистецький український рух
НАНУ – Національна Академія наук України
НТШ – Наукове товариство імені Т.Шевченка
ОМУА – Об'єднання мистців-українців Америки
ТПУМ – Товариство прихильників українського мистецтва
УАМ – Українська академія мистецтв
УВУ – Український Вільний Університет
УНР – Українська Народна Республіка
ЦДАВОВУ – Центральний державний архів Вищих органів влади та управління
ЦДІАЛ – Центральний державний історичний архів у Львові

Додаток 4. Приклади оформлення бібліографічного опису у списку використаної літератури згідно ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні вимоги та правила складання», що набув чинності 01 липня 2016 р.

Характеристика джерела	Приклад оформлення
Книги: Один автор	<p>Бичківський О. О. Міжнародне приватне право : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 82 с.</p> <p>Бондаренко В. Г. Немеркнуча слава новітніх запорожців: історія Українського Вільного козацтва на Запоріжжі (1917-1920 рр.). Запоріжжя, 2017. 113 с.</p> <p>Бондаренко В. Г. Український вільнокозацький рух в Україні та на еміграції (1919-1993 рр.) : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 600 с.</p> <p>Вагіна О. М. Політична етика : навч.-метод. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 102 с.</p> <p>Верлос Н. В. Конституційне право зарубіжних країн : курс лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 145 с.</p> <p>Горбунова А. В. Управління економічною захищеністю підприємства: теорія і методологія : монографія. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 240 с.</p> <p>Гурська Л. І. Релігієзнавство : навч. посіб. 2-ге вид., перероб. та доп. Київ : ЦУЛ, 2016. 172 с.</p> <p>Дробот О. В. Професійна свідомість керівника : навч. посіб. Київ : Талком, 2016. 340 с.</p>
Два автори	<p>Аванесова Н. Е., Марченко О. В. Стратегічне управління підприємством та сучасним містом: теоретико-методичні засади : монографія. Харків : Щедра садиба плюс, 2015. 196 с.</p> <p>Батракова Т. І., Калюжна Ю. В. Банківські операції : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 130</p>

	<p>с. Білобровко Т. І., Кожуховська Л. П. Філософія науки й управління освітою : навч.-метод. посіб. Переяслав-Хмельницький, 2015. 166 с. Богма О. С., Кисильова І. Ю. Фінанси : конспект лекцій. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 102 с. Горошкова Л. А., Волков В. П. Виробничий менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 131 с. Гура О. І., Гура Т. Є. Психологія управління соціальною організацією : навч. посіб. 2-ге вид., доп. Херсон : ОЛДІ-ПЛЮС, 2015. 212 с.</p>
Три автори	<p>Аніловська Г. Я., Марушко Н. С., Стоколоса Т. М. Інформаційні системи і технології у фінансах : навч. посіб. Львів : Магнолія 2006, 2015. 312 с. Городовенко В. В., Макаренков О. Л., Сантос М. М. О. Судові та правоохоронні органи України : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 206 с. Кузнецов М. А., Фоменко К. І., Кузнецов О. І. Психічні стани студентів у процесі навчально-пізнавальної діяльності : монографія. Харків : ХНПУ, 2015. 338 с. Якобчук В. П., Богоявленська Ю. В., Тищенко С. В. Історія економіки та економічної думки : навч. посіб. Київ : ЦУЛ, 2015. 476 с.</p>
Чотири і більше авторів	<p>Науково-практичний коментар Кримінального кодексу України : станом на 10 жовт. 2016 р. / К. І. Беліков та ін. ; за заг. ред. О. М. Литвинова. Київ : ЦУЛ, 2016. 528 с. Бікулов Д. Т, Чкан А. С., Олійник О. М., Маркова С. В. Менеджмент : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 360 с. Операційне числення : навч. посіб. / С. М. Гребенюк та ін. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 88</p>

	<p>с. Основи охорони праці : підручник / О. І. Запорожець та ін. 2-ге вид. Київ : ЦУЛ, 2016. 264 с. Клименко М. І., Панасенко Є. В., Стреляєв Ю. М., Ткаченко І. Г. Варіаційне числення та методи оптимізації : навч. посіб. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 84 с.</p>
Автор(и) та редактор(и) / упорядники	<p>Березенко В. В. PR як сфера наукового знання : монографія / за заг. наук. ред. В. М. Манакіна. Запоріжжя : ЗНУ, 2015. 362 с. Бутко М. П., Неживенко А. П., Пепа Т. В. Економічна психологія : навч. посіб. / за ред. М. П. Бутко. Київ : ЦУЛ, 2016. 232 с. Дахно І. І., Алієва-Барановська В.М. Право інтелектуальної власності : навч. посіб. / за ред. І. І. Дахна. Київ : ЦУЛ, 2015. 560 с.</p>
Без автора	<p>25 років економічному факультету: історія та сьогодення (1991-2016) : ювіл. вип. / під заг. ред. А. В. Череп. Запоріжжя : ЗНУ, 2016. 330 с. Криміналістика : конспект лекцій / за заг. ред. В. І. Галана ; уклад. Ж. В. Удовенко. Київ : ЦУЛ, 2016. 320 с. Миротворення в умовах гібридної війни в Україні : монографія / за ред. М. А. Лепського. Запоріжжя : КСК-Альянс, 2017. 172 с. Міжнародні економічні відносини : навч. посіб. / за ред.: С. О. Якубовського, Ю. О. Ніколаєва. Одеса : ОНУ, 2015. 306 с. Науково-практичний коментар Бюджетного кодексу України / за заг. ред. Т. А. Латковської. Київ : ЦУЛ, 2017. 176 с. Службове право: витоки, сучасність та перспективи розвитку / за ред.: Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова. Запоріжжя, 2017. 328 с.</p>

	<p>Сучасне суспільство: філософсько-правове дослідження актуальних проблем : монографія / за ред. О. Г. Данильяна. Харків : Право, 2016. 488 с.</p> <p>Адміністративно-правова освіта у персоналіях : довід. / за заг. ред.: Т. О. Коломоєць, В. К. Колпакова. Київ : Ін Юре, 2015. 352 с.</p> <p>Підготовка докторів філософії (PhD) в умовах реформування вищої освіти : матеріали Всеукр. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 5-6 жовт. 2017 р. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 216 с.</p> <p>Країни пострадянського простору: виклики модернізації : зб. наук. пр. / редкол.: П. М. Рудяков (відп. ред.) та ін. Київ : Ін-т всевітньої історії НАН України, 2016. 306 с.</p> <p>Антологія української літературно-критичної думки першої половини ХХ століття / упоряд. В. Агеєва. Київ : Смолоскип, 2016. 904 с.</p>
Багатотомні видання	<p>Енциклопедія Сучасної України / редкол.: І. М. Дзюба та ін. Київ : САМ, 2016. Т. 17. 712 с.</p> <p>Лодий П. Д. Сочинения : в 2 т. / ред. изд.: Н. Г. Мозговая, А. Г. Волков ; авт. вступ. ст. А. В. Синицына. Киев ; Мелитополь : НПУ им. М. Драгоманова ; МГПУ им. Б. Хмельницкого, 2015. Т. 1. 306 с.</p> <p>Новицкий О. М. Сочинения : в 4 т. / ред. изд.: Н. Г. Мозговая, А. Г. Волков ; авт. вступ. ст. Н. Г. Мозговая. Киев ; Мелитополь: НПУ им. М. Драгоманова ; МГПУ им. Б. Хмельницкого, 2017. Т. 1. 382 с.</p> <p>Правова система України: історія, стан та перспективи : у 5 т. / Акад. прав. наук України. Харків : Право, 2009. Т. 2 : Конституційні засади правової системи України і проблеми її вдосконалення / заг. ред. Ю. П. Битяк. 576 с.</p>

	Кучерявенко Н. П. Курс налогового права : в 6 т. Харьков : Право, 2007. Т. 4 : Особенная часть. Косвенные налоги. 536 с.
Автореферати дисертацій	Бондар О. Г. Земля як об'єкт права власності за земельним законодавством України : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.06. Київ, 2005. 20 с. Гнатенко Н. Г. Групи інтересів у Верховній Раді України: сутність і роль у формуванні державної політики : автореф. дис. ... канд. політ. наук : 23.00.02. Київ, 2017. 20 с. Кулініч О. О. Право людини і громадянина на освіту в Україні та конституційно-правовий механізм його реалізації : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.02. Маріуполь, 2015. 20 с.
Дисертації	Авдеева О. С. Міжконфесійні відносини у Північному Приазов'ї (кінець XVIII - початок XX ст.) : дис. ... канд. іст. наук : 07.00.01 / Запорізький національний університет. Запоріжжя, 2016. 301 с. Левчук С. А. Матриці Гріна рівнянь і систем еліптичного типу для дослідження статичного деформування складених тіл : дис. ... канд. фіз.-мат. наук : 01.02.04. Запоріжжя, 2002. 150 с. Вініченко О. М. Система динамічного контролю соціально-економічного розвитку промислового підприємства : дис. ... д-ра екон. наук : 08.00.04. Дніпро, 2017. 424 с.
Законодавчі та нормативні документи	Конституція України : офіц. текст. Київ : КМ, 2013. 96 с. Про освіту : Закон України від 05.09.2017 р. № 2145-VIII. Голос України. 2017. 27 верес. (№ 178-179). С. 10–22. Повітряний кодекс України : Закон України від 19.05.2011 р. № 3393-VI. Відомості Верховної

	<p>Ради України. 2011. № 48-49. Ст. 536.</p> <p>Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 28.09.2017.</p> <p>URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18 (дата звернення: 15.11.2017).</p> <p>Деякі питання стипендіального забезпечення : Постанова Кабінету Міністрів України від 28.12.2016 р. № 1050. Офіційний вісник України. 2017. № 4. С. 530–543.</p> <p>Про Концепцію вдосконалення інформування громадськості з питань євроатлантичної інтеграції України на 2017-2020 роки : Указ Президента України від 21.02.2017 р. № 43/2017. Урядовий кур'єр. 2017. 23 лют. (№ 35). С. 10.</p> <p>Про затвердження Вимог до оформлення дисертації : наказ Міністерства освіти і науки від 12.01.2017 р. № 40. Офіційний вісник України. 2017. № 20. С. 136–141.</p> <p>Інструкція щодо заповнення особової картки державного службовця : затв. наказом Нац. агентства України з питань Держ. служби від 05.08.2016 р. № 156. Баланс-бюджет. 2016. 19 верес. (№ 38). С. 15–16.</p>
Архівні документи	<p>Лист Голови Співки «Чорнобиль» Г. Ф. Лепіна на ім'я Голови Ради Міністрів УРСР В. А. Масола щодо реєстрації Статуту Співки та сторінки Статуту. 14 грудня 1989 р. ЦДАГО України (Центр. держ. архів громад. об'єднань України). Ф. 1. Оп. 32. Спр. 2612. Арк. 63, 64 зв., 71.</p> <p>Матеріали Ради Народних комісарів Української Народної Республіки. ЦДАВО України (Центр. держ. архів вищ. органів влади та упр. України). Ф. 1061. Оп. 1. Спр. 8–12. Копія; Ф. 1063. Оп. 3. Спр. 1–3.</p>

	Наукове товариство ім. Шевченка. Львів. наук. б-ка ім. В. Стефаника НАН України. Ф. 1. Оп. 1. Спр. 78. Арк. 1–7.
Патенти	Люмінісцентний матеріал: пат. 25742 Україна: МПК6 C09K11/00, G01T1/28, G21H3/00. № 200701472; заявл. 12.02.07; опубл. 27.08.07, Бюл. № 13. 4 с. Спосіб лікування синдрому дефіциту уваги та гіперактивності у дітей: пат. 76509 Україна. № 2004042416; заявл. 01.04.2004; опубл. 01.08.2006, Бюл. № 8 (кн. 1). 120 с.
Препринти	Панасюк М. І., Скорбун А. Д., Сплошной Б. М. Про точність визначення активності твердих радіоактивних відходів гамма-методами. Чорнобиль : Ін-т з проблем безпеки АЕС НАН України, 2006. 7, [1] с. (Препринт. НАН України, Ін-т проблем безпеки АЕС; 06-1). Шиляев Б. А., Воеводин В. Н. Расчеты параметров радиационного повреждения материалов нейтронами источника ННЦ ХФТИ / ANL USA с подкритической сборкой, управляемой ускорителем электронов. Харьков : ННЦ ХФТИ, 2006. 19 с.: ил., табл. (Препринт. НАН Украины, Нац. науч. центр «Харьк. физ.-техн. ин-т»; ХФТИ2006-4).
Стандарти	ДСТУ 7152:2010. Видання. Оформлення публікацій у журналах і збірниках. [Чинний від 2010-02-18]. Вид. офіц. Київ, 2010. 16 с. (Інформація та документація). ДСТУ ISO 6107-1:2004. Якість води. Словник термінів. Частина 1 (ISO 6107-1:1996, IDT). [Чинний від 2005-04-01]. Вид. офіц. Київ : Держспоживстандарт України, 2006. 181 с. ДСТУ 3582:2013. Бібліографічний опис. Скорочення слів і словосполучень українською

	<p>мовою. Загальні вимоги та правила(ISO 4:1984, NEQ; ISO 832:1994, NEQ). [На заміну ДСТУ3582-97; чинний від 2013-08-22]. Вид. офіц. Київ : Мінекономрозвитку України, 2014. 15 с. (Інформація та документація).</p>
Каталоги	<p>Горницкая И. П. Каталог растений для работ по фитодизайну / Донец. ботан. сад НАН Украины. Донецк : Лебедь, 2005. 228 с.</p> <p>Історико-правова спадщина України : кат. вист. / Харків. держ. наук. б-ка ім. В. Г. Короленка; уклад.: Л. І. Романова, О. В. Земляніщина. Харків, 1996. 64 с.</p> <p>Пам'ятки історії та мистецтва Львівської області : кат.-довід. / авт.-упоряд.: М. Зобків та ін. ; Упр. культури Львів. облдержадмін., Львів. іст. музей. Львів : Новий час, 2003. 160 с.</p>
Бібліографічні покажчики	<p>Боротьба з корупцією: нагальна проблема сучасності : бібліогр. покажч. Вип. 2 / уклад.: О. В. Левчук, відп. за вип. Н. М. Чала ; Запорізький національний університет. Запоріжжя : ЗНУ, 2017. 60 с.</p> <p>Микола Лукаш : біобібліогр. покажч. / уклад. В. Савчин. Львів : Вид. центр ЛНУ ім. І. Франка, 2003. 356 с. (Українська біобібліографія ; ч. 10).</p> <p>Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича в незалежній Україні : бібліогр. покажч. / уклад.: Н. М. Загородна та ін.; наук. ред. Т. В. Марусик; відп. за вип. М. Б. Зушман. Чернівці : Чернівецький національний університет, 2015. 512 с. (До 140-річчя від дня заснування).</p> <p>Лисодєд О. В. Бібліографічний довідник з кримінології (1992-2002) / ред. О. Г. Кальман. Харків : Одісей, 2003. 128 с.</p> <p>Яценко О. М., Любовець Н. І. Українські</p>

	персональні бібліографічні покажчики (1856-2013). Київ : Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського, 2015. 472 с. (Джерела української біографістики ; вип. 3).
Частина видання: книги	<p>Баймуратов М. А. Имплементация норм международного права и роль Конституционного Суда Украины в толковании международных договоров / М. А. Баймуратов. Михайло Баймуратов: право як буття вченого : зб. наук. пр. до 55-річчя проф. М. О. Баймуратова / упоряд. та відп. ред. Ю. О. Волошин. К., 2009. С. 477–493.</p> <p>Гетьман А. П. Екологічна політика держави: конституційно-правовий аспект. Тридцять лет с экологическим правом : избранные труды. Харьков, 2013. С. 205–212.</p> <p>Коломоєць Т. О. Адміністративна деліктологія та адміністративна деліктність. Адміністративне право України : підручник / за заг. ред. Т. О. Коломоєць. Київ, 2009. С. 195–197.</p> <p>Алексеев В. М. Правовий статус людини та його реалізація у взаємовідносинах держави та суспільства в державному управлінні в Україні. Теоретичні засади взаємовідносин держави та суспільства в управлінні : монографія. Чернівці, 2012. С. 151–169.</p>
Частина видання: матеріалів конференції (тези, доповіді)	<p>Антонович М. Жертви геноцидів першої половини ХХ століття: порівняльно-правовий аналіз. Голодомор 1932-1933 років: втрати української нації : матеріали міжнар. наук.-практ. конф., м. Київ, 4 жовт. 2016 р. Київ, 2017. С. 133–136.</p> <p>Анциперова І. І. Історико-правовий аспект акту про бюджет. Дослідження проблем права в Україні очима молодих вчених : тези доп. всеукр. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 24 квіт. 2014</p>

	<p>р.). Запоріжжя, 2014. С. 134–137.</p> <p>Кононенко Н. Методология толерантности в системе общественных отношений. Формирование толерантного сознания в обществе : материалы VII междунар. антитеррорист. форума (Братислава, 18 нояб. 2010 г.). Киев, 2011. С. 145–150.</p> <p>Микитів Г. В., Кондратенко Ю. Позатекстові елементи як засіб формування медіакультури читачів науково-популярних журналів. Актуальні проблеми медіаосвіти в Україні та світі : зб. тез доп. міжнар. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 3-4 берез. 2016 р. Запоріжжя, 2016. С. 50–53.</p> <p>Соколова Ю. Особливості впровадження проблемного навчання хімії в старшій профільній школі. Актуальні проблеми та перспективи розвитку медичних, фармацевтичних та природничих наук : матеріали III регіон. наук.-практ. конф., м. Запоріжжя, 29 листоп. 2014 р. Запоріжжя, 2014. С. 211–212.</p>
Частина видання: довідковог о видання	<p>Кучеренко І. М. Право державної власності. Великий енциклопедичний юридичний словник / ред. Ю. С. Шемшученко. Київ, 2007. С. 673.</p> <p>Пирожкова Ю. В. Благодійна організація. Адміністративне право України : словник термінів / за ред.: Т. О. Коломoeць, В. К. Колпакова. Київ, 2014. С. 54–55.</p> <p>Сірий М. І. Судова влада. Юридична енциклопедія. Київ, 2003. Т. 5. С. 699.</p>
Частина видання: продовжув аного видання	<p>Коломoeць Т. О. Оцінні поняття в адміністративному законодавстві України: реалії та перспективи формування їх застосування. Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки. Запоріжжя, 2017.</p>

	<p>№ 1. С. 36–46.</p> <p>Левчук С. А., Хмельницький А. А. Дослідження статичного деформування складених циліндричних оболонок за допомогою матриць типу Гріна. Вісник Запорізького національного університету. Фізико-математичні науки. Запоріжжя, 2015. № 3. С. 153–159.</p> <p>Левчук С. А., Рак Л. О., Хмельницький А. А. Моделювання статичного деформування складеної конструкції з двох пластин за допомогою матриць типу Гріна. Проблеми обчислювальної механіки і міцності конструкцій. Дніпропетровськ, 2012. Вип. 19. С. 212–218.</p> <p>Тарасов О. В. Міжнародна правосуб'єктність людини в практиці Нюрнберзького трибуналу. Проблеми законності. Харків, 2011. Вип. 115. С. 200–206.</p>
<p>Частина видання: періодичного видання (журналу, газети)</p>	<p>Кулініч О. О. Право на освіту в системі конституційних прав людини і громадянина та його гарантії. Часопис Київського університету права. 2007. № 4. С. 88–92.</p> <p>Коломоєць Т., Колпаков В. Сучасна парадигма адміністративного права: генеза і поняття. Право України. 2017. № 5. С. 71–79.</p> <p>Коваль Л. Плюси і мінуси дистанційної роботи. Урядовий кур'єр. 2017. 1 листоп. (№ 205). С. 5.</p> <p>Біленчук П., Обіход Т. Небезпеки ядерної злочинності: аналіз вітчизняного і міжнародного законодавства. Юридичний вісник України. 2017. 20-26 жовт. (№ 42). С. 14–15.</p> <p>Bletska D. I., Glukhov K. E., Frolova V. V. Electronic structure of 2H-SnSe₂: ab initio modeling and comparison with experiment. Semiconductor Physics Quantum Electronics & Optoelectronics.</p>

	2016. Vol. 19, No 1. P. 98–108.
Електронні ресурси	<p>Влада очима історії : фотовиставка. URL: http://www.kmu.gov.ua/control/uk/photogallery/gallery?galleryId=15725757& (дата звернення: 15.11.2017).</p> <p>Шарая А. А. Принципи державної служби за законодавством України. Юридичний науковий електронний журнал. 2017. № 5. С. 115–118. URL: http://lsej.org.ua/5_2017/32.pdf.</p> <p>Ганзенко О. О. Основні напрями подолання правового нігілізму в Україні. Вісник Запорізького національного університету. Юридичні науки. Запоріжжя, 2015. № 3. – С. 20–27. – URL: http://ebooks.znu.edu.ua/files/Fakhovivydannya/vznu/juridichni/VestUr2015v3/5.pdf. (дата звернення: 15.11.2017).</p> <p>Яцків Я. С., Маліцький Б. А., Бублик С. Г. Трансформація наукової системи України протягом 90-х років ХХ століття: період переходу до ринку. Наука та інновації. 2016. Т. 12, № 6. С. 6–14. DOI: https://doi.org/10.15407/scin12.06.006.</p>

Рекомендована література:

Базова

1. Балбус Т. А. Композиція : навч.-метод. посібник для студентів педколеджу. Тернопіль : Вектор, 2015. 363 с.
2. Белкіна Е. В. Образотворче мистецтво : підручник для 7 кл. К. : Промінь, 2005. 206 с.
3. Гнедич П. П. История искусств. Живопись. Скульптура. Архитектура : современная версия. М. : Эксмо, 2002. 848 с.

4. Живопись: учеб. пособие для студентов ВУЗ / Н. П. Бесчастнов, В. Я. Кулаков И. Н. Стор и др. Москва : ВЛАДОС, 2010. 224 с. (Изобразительное искусство).

5. Історія мистецтв : опорний конспект лекцій /ред. Т. Г. Верета. Київ: КНТУ, 2009. 50 с.

6. Ильина Т.В. История искусств. Западноевропейское искусство: Учебник для высш. уч. завед. 3-е изд. Москва: Высшая школа, 2002. 368 с.

7. Кардашов В. М. Художньо-творчий розвиток особистості: теоретичний та методичний виміри : монографія. 2-е вид., доп. Мелітополь : ТОВ "ВД ММД", 2009. 264 с.

8. Кириченко М. А. Основи образотворчої грамоти : навч. посібник для студентів ВНЗ. 2-ге вид., перероб. і доп. Київ : Вища школа, 2002. 190 с.

9. Кравич Д. П. Овсійчук, С. О. Черепанова Українське мистецтво. У 3-х ч. : навч. посібник для студентів ВНЗ. Ч. 1. Львів :Світ, 2003. 256 с

10. Ночвінова О. В. Образотворче мистецтво. 5 клас : тематичне планування та розробки уроків. Х. : Ранок, 2010. 192 с.

11. Панфілова О.Г., Рублевська Н.В., Тарасюк І.І. Історія зарубіжного мистецтва: навчально-методичний посібник. Ч.1. Тернопіль: Вектор, 2016 р. 172 с.

12. Рубля Т. Є. Образотворче мистецтво : підручник для 6 кл. загальноосвіт. навч. закл. К.-Ірпінь : Перун, 2007. 192 с.

13. Сердюк І. І. Образотворче мистецтво. 6 клас : тематичне планування та розробки уроків. Х. : Ранок, 2010. 256 с.

14. Сердюк І. І. Образотворче мистецтво. 7 клас: тематичне планування та розробки уроків. Х. : Ранок, 2010. 272 с.

15. Яремків М. Композиція: творчі основи зображення : навч. посібник для ВНЗ 1-2 рівня акредитації. Тернопіль : Підручники і посібники, 2009. 111 с.

Допоміжна

1. Абрамович С. Д. Церковне мистецтво : навч. посібник для студентів ВНЗ . К. : Кондор, 2005. 206 с.

2. Бирч Л. Как рисовать масляными красками : Пошаговое руководство для начинающих. Москва : Астрель; АСТ, 2002. 96 с
Валери В. Натюрморт: пособие по рисованию. Москва: ЭКСМО, 2002. 64 с.

3. Вёрман К. История искусств всех времен и народов. В 3-х т.. Т. 2. Европейское искусство средних веков. М.; СПб : АСТ; Полигон, 2003. 943 с.

4. Вёрман К. История искусств всех времен и народов: В 3 т. Т.3. Искусство XVI-XIX столетий. Москва: АСТ, 2001. 944 с

5. Велика ілюстрована енциклопедія історії мистецтв.Київ : Махаон-Україна, 2007. 512 с.

6. Великие художники: подшивка. Київ: Комсомольская правда, 2011-2012.

7. Веселкові барви на уроках образотворчого мистецтва: (на допомогу педагогічним працівникам загальноосвітніх та позашкільних закладів освіти). Харків : Ранок, 2005. 112 с.

8. Дмитриева Н. А. Краткая история искусств. 2-е изд., доп. М. : Искусство, 1990. 318 с.

9. Живопись: учеб. пособие для студентов ВУЗ / Н. П. Бесчастнов, В. Я. Кулаков И. Н. Стор и др. Москва : ВЛАДОС, 2003. 224 с.

10. Живопись: учеб. пособие для студентов ВУЗ / Н. П. Бесчастнов, В. Я. Кулаков И. Н. Стор и др. Москва : ВЛАДОС, 2010. 224 с. (Изобразительное искусство).

11. Иванова О. Акварель: практические советы. Москва: АСТ; Астрель, 2002. 93 с.

12. Елисеев М. А. Материалі, оборудованіе, техника живописи и графики Москва : АСТ; Астрель, 2002. 176 с.

13. Крошо Э. Как рисовать. Акварель : Пошаговое руководство для начинающих Москва: Астрель; АСТ, 2002. 96 с.

14. Лильо-Откович З. Український пейзажний живопис ХІХ - початку ХХ сторіччя. Київ: Балтія-Друк, 2007. 119 с.

15. Морозов Е. М. Живопись и рисунок гуашью. Самоучитель: пособие для худ. самообразования. Москва : Эксмо, 2006. 72 с.

16. Никодеми Г. Б. Масляная живопись: общие сведения, материалы, техника: практическое пособие. Москва : ЭКСМО, 2004. 144 с.

17. Никодеми Г. Б. Техника живописи: инструменты, материалы, методы : практические советы. Москвв : ЭКСМО-Пресс, 2002. 144 с.

18. Никодеми Г.-Б. Рисунок. Акварель и темпера. Москва : КСМО-Пресс, 2002. 112 с.

19. Ньютон У. Акварельная живопись. Москва: Кристина & К, 2002. 48 с.

20. Полное руководство по рисованию / гл. ред. С.С.Скляр. Харьков-Белгород : Клуб семейного досуга, 2009. 255 с.

21. Прищенко С. В. Кольорознавство : навч. посібник для студентів ВНЗ. К. : Альтерпрес, 2010. 351 с.

22. Прокофьев Н. И. Живопись. Техника живописи и технология живописных материалов : учеб. пособие для студентов вузов. Москва : ВЛАДОС, 2010. 158 с. .

23. Самые знаменитые шедевры мировой живописи: иллюстрированная энциклопедия / авт. текста А. Е. Голованова; сост. А. Ю. Астахов. М.: Белый город, 2010. 104 с.

24. Скляренко В. Т. Иовлева И. Рудычева Сто знаменитых художников ХІХ - ХХ вв. Харків: Фолио, 2006. 511 с.

25. 50 художников. Шедевры русской живописи. Киев: Де Агостини Паблишинг, 2011-2012.

26. Український живопис ХХ - початку ХХІ ст. з колекції Національного художнього музею України: альбом. Київ: Галерея; Артанія Нова, 2006. 302 с.

27. Художественная галерея : полное собрание работ всемирно известных художников. Вып.26. Руссо. К. : Де Агостини Паблишинг, 2008. 40 с.

28. Хогарт Б. Рисование динамичных рук для художников. Тула; М. : Родничок; Астрель; АСТ, 2001. 136 с.

29. Чарівний пензлик : авторські уроки з образотворчого (візуального) мистецтва в 5-7 кл. Х. : Ранок, 2005. 189 с.

30. Шаров І. Ф., Толстоухов В. Художники України: 100 видатних імен. Київ: АртЕк, 2007. 480 с.

31. Шедеври українського живопис : альбом / упоряд. Д.Горбачов. Київ : Мистецтво, 2008. 607 с.

32. Шашков Ю. П. Живопись и ее средства : учеб. пособие для студентов ВУЗов / Ю. П. Шашков. Москва : Академический Проект, 2010. 127 с. (Gaudeamus).

33. Шестобуз О. С. Кольорознавство: навч.-метод. Посібник. Чернівці : ЧНУ, 2011. 140 с.